

Доц. д-р Дашамир Бърдзули

Катедра по Психология /

Декан на Философски Факултет

Университет на Приштина

Косово

СТАНОВИЩЕ

върху дисертационния труд на тема: „КУЛТУРНОТО ИЗМЕРЕНИЕ ИНДИВИДУАЛИЗМА И КОЛЕКТИВИЗМА В КОСОВО: ИЗСЛЕДВАНЕ НА ЕФЕКТИТЕ ОТ ВЪЗРАСТТА И ОБРАЗОВАТЕЛНАТА СРЕДА ВЪРХУ ЦЕННОСТНАТА ОРИЕНТАЦИЯ“ на Ереблир Кадриу

Изследването на Ереблир Кадриу е от съществено значение по отношение на емпирично изследване на социалните и културни промени в Косово след войната (1999 г.). Изследването е уникално, защото обхваща понятия, които са били недостатъчно изучавани в Косово, като индивидуализъм, колективизъм, ценности и връзката им с възрастта и образованието. Проучването е изчерпателно и добре проведено, и със своята представителна извадка маркира нови пътища за изследователите в Косово.

Обемът на дисертацията е 156 страници и от структурна гледна точка тя е разделена на три глави: Теоретична рамка, Изследователска програма и Резултати от изследването. Структурата на дисертацията включва теоретичен преглед на литературата, както и отлично отчитане на резултатите, включително обсъждане на констатациите. Дисертацията включва 282 цитирани източника (17 интернет източника), 44 таблици, 6 графики и 2 приложения.

Прегледът на литературата на Кадриу е обширен и представя най-подходящите автори, теории и изследвания в областта, включително литературата, публикувана до момента в Косово във връзка с индивидуализма и колективизма. Проучването използва индекса на индивидуализма, предложен от Хофстеде и Минков, за измерване на културната ценностна ориентация в Косово и определя степента, в която настоящето общество се характеризира с индивидуализъм или колективизъм. Проучването завършва с препоръки за по-нататъшно изучаване на това културно измерение в следвоенната, наскоро независима държава Косово, като се използва подход за анализ на индивидуално ниво вместо анализът на културно ниво, който беше използван в това проучване. Кадриу представя и различни теории като теорията на Шварц за основните ценности, инструмента за класификация на ценностите на Рокич, седемте измерения на културата на Тромпенаарс и Хампдън-Търнър и теорията на Триандис за междуличностното поведение.

След като дефинира ясно и адекватно изследователските въпроси, Кадриу формулира сбито петте (5) хипотези на изследването. Те са както следва:

Хипотеза 1: Като цяло Косово ще демонстрира нисък индивидуализъм.

Хипотеза 2. Има разлики в индекса на индивидуализма, базиран на възрастови групи, в Косово. По-младите възрастови групи ще демонстрират по-високи индивидуалистични ценностни ориентации, отколкото по-възрастните кохорти.

Хипотеза 3: Има разлики в индекса на индивидуализма в Косово въз основа на образователната среда. Тези, които са посещавали или са завършили степен от частна учебна институция, демонстрират по-висока индивидуалистична културна ориентация от

тези, които са посещавали или са завършили степен от обществена образователна институция.

Хипотеза 4: Има разлика между половете в индекса на индивидуализма в Косово. Като цяло мъжете имат по-висок резултат от жените по индивидуализма.

Хипотеза 5: Има пресечна точка между пол, възраст и образование, които се установяват с индекса на индивидуализма в Косово. По-младите мъже от частни училища ще имат по-висок резултат за индивидуализъм в сравнение с а) по-млади мъже от държавни училища, б) по-възрастни мъже от частни училища, в) по-възрастни мъже от държавни училища, г) по-млади жени от частни училища, д) по-възрастни жени от частни училища, е) по-млади жени от държавните училища и ж) по-възрастни жени от държавните училища.

Ако човек се вгледа внимателно в хипотезите, лесно може да разбере намерението на изследвателя да навлезе по-дълбоко в социалните и културни феномени, които, ако бъдат изследвани с правилната интуиция, систематично и изчерпателно, могат да хвърлят светлина върху различни иначе ненаблюдавани и, следователно, неразбрани достатъчно сложни взаимоотношения, с важни ефекти върху обществото. Със сигурност Кадриу е показал голямо чувство за смелост и дълбоко разбиране за това какво е важно да бъде известно в личен, социален и културен план.

Това проучване използва въпросник за събиране на данни, за да тества всички хипотези. Специфичният инструмент за проучване, използван за събиране на данните, беше Модулът за изследване на ценностите 2013 - VSM 2013, разработен и ревизиран от Герт Хофстеде и Михаел Минков. Този въпросник беше разработен и преработен няколко пъти, за да „сравни

културните влияния, ценностите и чувствата на подобни респонденти от две или повече държави, или понякога региони в рамките на държавите“ (Hofstede and Minkov, 2013, стр. 2). Въпросникът се състои от 30 айтема , включително 24 въпроса от затворен тип и по скалата на Ликерт, както и шест демографски въпроса за събиране на основна информация за участниците.Размерът на извадката от 849 участници (N=849) в проучването предостави разнообразен набор от респонденти с различен произход, включително възраст, пол и образователно ниво. Съставът на извадката, характеристиките на инструмента, процедурата и етичните съображения са обяснени подробно.

Кадриу е приложил различни статистически анализи, за да докаже повдигнатите хипотези. Като цяло първата, втората, третата и петата хипотеза бяха доказани, докато четвъртата изненадващо не. Това изследване е много важно, когато се изучава динамиката и промените в обществото, особено когато става въпрос за Косово, страна, в която през последните 50 години са се случили много социални, културни, политически, икономически и образователни трансформации. Констатациите от това проучване също ще обогатят съществуващия набор от знания в световен мащаб и ще отворят нови насоки на изследване за подобни проучвания в Югоизточна Европа.

Имайки предвид изложеното по-горе, може да се направи изводът, че работата на кандидата беше проведена и отчетена на отлично научно ниво. Докторантът демонстрира високо ниво на капацитет за разбиране на теоретичните и изследователските постановки на научно изследване и неговото представяне. Това ми дава добро основание да оценя много положително работата на г-н Ереблир Кадриу.

Доц. д-р Дашамир Бърдзули



Прищина, 29 ноември 2023

Dr. Dashamir Bërxulli, Associate Professor

Department of Psychology /

Dean of the Faculty of Philosophy

University of Prishtina

Kosovo

OPINIONS

About Ereblir H. Kadriu's dissertation "*Individualism and Collectivism Cultural Dimension in Kosovo: Exploring the Effects of Age and Educational Setting on Value Orientation*"

Ereblir Kadriu's research is of significant importance with regard to an empirical study of social and cultural changes in Kosovo after the war (1999). The study is unique because it grasps concepts, which have been understudied in Kosovo such as individualism, collectivism, values, and their relation to age and education. The study is comprehensive and well-rounded, and its representative sample marks new pathways for the researchers in Kosovo.

The dissertation's length is 156 pages, and from the structural point of view is divided into three chapters: Theoretical framework, Research program, and research results. The dissertation's structure allows for fluent literature, and theoretical review as well as for excellent reporting of the results, including the discussion of findings. The dissertation includes 282 sources cited (17 internet sources), 44 tables, 6 graphs, and 2 appendices.

Kadriu's literature review is vast and represents the most relevant authors, theories, and studies in the field, including the literature published to date in Kosovo in relation to individualism, and collectivism. The study uses the Individualism Index proposed by Hofstede and Minkov to measure the cultural value orientation in Kosovo and determine the extent to which the current society is characterized by individualism or collectivism. The study concludes with recommendations for further studying this cultural dimension in the post-war, newly independent country Kosovo while employing an individual-level analysis approach rather than the cultural-level analysis that was employed in this study. However, Kadriu explores different theories such as Schwartz's theory of basic values, Rokeach's value classification instrument, Trompenaars and Hampden-Turner's seven dimensions of culture, and Triandis's theory of interpersonal behavior.

After defining clearly and adequately the research questions, Kadriu formulated concisely the five (5) hypotheses of the study. They are as follows:

Hypothesis 1: Overall, Kosovo will demonstrate a low individualism.

Hypothesis 2. There are differences in the individualism index, based on age groups, in Kosovo. Younger age cohorts will demonstrate higher individualistic value orientations than older age cohorts.

Hypothesis 3: There are differences in the individualism index, in Kosovo, based on education settings. Those who attended or completed a degree from a private educational setting demonstrated higher individualist cultural orientation than those who attended or completed a degree from a public educational setting.

Hypothesis 4: There is a gender difference in the individualism index in Kosovo. Overall, men score higher than women in individualism.

Hypothesis 5: There is an intersection of gender, age, and education settling with the individualism index in Kosovo. Younger men from private schools will score higher on individualism compared to a. younger men from public schools, b. older men from private schools, c. old men from public schools, d. younger women from private schools, e. older women from private schools, f. young women from public schools, and g. older women from public schools.

If one looks closely at the hypotheses, one can easily grasp the intention of the researcher to go deeper on the social and cultural phenomena, which if researched with the right intuition, systematically, and comprehensively can shed light in different otherwise unobserved, and, consequently, not understood enough complex relationships, with important effects on society. Certainly, Kadriu has shown a great sense of courage and a deep understanding of what is important to be known personally, socially, and culturally.

This study utilized a survey to collect data in order to test all hypotheses. The specific survey instrument used to collect the data was the Values Survey Module 2013 - VSM 2013, developed and revised by Geert Hofstede and Michael Minkov. This questionnaire was developed and revised several times to "compare cultural influences, values and sentiments of similar respondents from two or more countries, or sometimes regions within countries" (Hofstede and Minkov, 2013, pg. 2). The survey consisted of 30 items, including 24 closed-ended and Likert scale questions, as well as six demographic questions to collect basic information about the participants. The sample size of 849 participants (N=849) in the study provided a diverse range of respondents with various backgrounds, including age, gender, and educational level. The sampling, instrument characteristics, procedure, and ethical considerations were explained in detail.

Kadriu has applied different statistical analyses in order to prove the hypotheses raised. Generally, the first, second, third, and fifth hypotheses were proved, while the fourth one surprisingly did not. This study is very important when studying the dynamics, and the changes in society, especially when it comes to Kosovo, a country where a lot of social, cultural, political, economic, and educational transformation has happened in the last 50 years. This study's findings will also enrich the existing body of knowledge globally and will open new directions of research for similar studies in Southeastern Europe.

Considering what was stated above, one can reach the conclusion that the Ph.D. candidate's work was conducted, and reported at an excellent scientific level. The doctoral student has demonstrated a high level of capacity to grasp the theoretical, research, and present levels of scientific inquiry. This provides me with a good ground for evaluating very positively Mr. Ereblir Kadriu's work.

Dr. Dashamir Bërçulli, Associate Professor



Pristina, November 29th, 2023